

SHËNIME METODOLOGJIKE PËR KOMPILIMIN E MODULIT TË REZERVËS NDËRKOMBËTARE DHE LIKUIDITETIT NË VALUTË TË HUAJ TË SHQIPËRISË

Në kuadrin e kompilimit të statistikave të sektorit të jashtëm të ekonomisë, Banka e Shqipërisë është përgjegjëse për kompilimin e Modullit të Rezervës Ndërkombëtare dhe Likuiditetit në Valutë të Huaj. Të dhënat e nevojshme për këtë modul, mbledhen dhe përpunohen nga Sektori i Bilancit të Pagesave në Departamentin e Statistikës të BSh-së, në përputhje me *“Udhëzuesin e Modullit të Rezervës Ndërkombëtare dhe Likuiditetit në Valutë të Huaj”* (FMN, 2001, dhe me udhëzimet e *“Manuali i Statistikave të Bilancit të Pagesave, Edicioni i Pestë”* (FMN, 1993). Moduli i Rezervës Ndërkombëtare dhe Likuiditetit në Valutë të Huaj është një statistikë e rëndësishme makroekonomike, e detyrueshme për t’u raportuar prej standardeve të Projektit SDDS.

I. KONCEPTE KRYESORE MBI MODULIN

Moduli i të dhënave për rezervën ndërkombëtare dhe likuiditetin në valutë të huaj bazohet në dy koncepte kryesore të lidhura me njëra tjetrën: (1) rezerva ndërkombëtare dhe (2) likuiditeti në valutë të huaj.

Edicioni i pestë i Manualit të Bilancit të Pagesave përkufizon *rezervën ndërkombëtare* të një vendi si: “Ato mjete të huaja të cilat janë menjëherë të disponueshme dhe të kontrolluara nga autoriteti monetar për financimin e drejtpërdrejtë të zbalancimit të pagesave, për rregullimin indirekt të këtyre zbalancimeve nëpërmjet ndërhyrjes në tregjet valutore për të ndikuar kursin e këmbimit dhe/ose për qëllime të tjera.”¹ Koncepti i rezervës ndërkombëtare nuk përfshin detyrimet e huaja të autoriteteve monetare. Mjetet financiare që zakonisht përfshihen në këtë kategori, janë monedhat dhe kartëmonedhat në

¹ BPM5, paragrafi 424

valutë të huaj, depozitat në valutë të huaj në bankat jorezidente, letrat me vlerë të emetuara nga jorezidentët, ari monetar, mbajtjet e SDR-së, pozicioni rezervë në FMN dhe mjete të tjera financiare.

Koncepti i *likuiditetit në valutë të huaj* është më i gjerë se ai i rezervës ndërkombëtare, ai i referohet (1) burimeve në valutë të huaj dhe (2) tërheqjeve neto nga burimet e rezervës, qofshin këto të njohura paraprakisht (skeduluara) apo të kushtëzuara nga ndodhja e ngjarjeve të caktuara. Këto tërheqje neto rrjedhin nga detyrimet afatshkurtra të autoriteteve monetare dhe nga aktivitetet e tyre të regjistruara jashtë bilancit.

E thënë ndryshe, pozicioni i likuiditetit në valutë të huaj të autoriteteve i referohet atyre burimeve të valutës së huaj, që janë lehtësisht të disponueshme nga autoritetet, duke marrë parasysh tërheqjet neto të paracaktuara dhe potenciale nga këto burime.

II. ELEMENTËT KRYESORË TË MODULIT

A. Institucionet e mbuluara

Ky modul aplikohet për të gjitha njësitë e sektorit publik të përgjegjshme për administrimin e krizave të monedhës. Praktikisht këtu përfshihen autoritetet monetare të cilat menaxhojnë apo mbajnë rezervat ndërkombëtare dhe qeveria qendrore, e cila së bashku me autoritetet monetare mbajnë dhe pjesën më të madhe të detyrimeve financiare zyrtare në valutë të huaj. Në Shqipëri ky modul përfshin Bankën e Shqipërisë dhe Qeverinë.

B. Aktivitetet financiare të mbuluara

Në këtë modul përfshihen vetëm ato instrumente që janë të emetuara dhe të pagueshme në valutë të huaj. Mjetet e huaja në monedha të pakonvertueshme, si edhe të gjitha mjetet që nuk plotësojnë kriteret e përkufizimit të mjeteve të rezervave, nuk përfshihen në Modul.

C. Parime të vlerësimit

Të dhënat në pasqyrën e Modulit të Rezervës Ndërkombëtare dhe Likuiditetit në Valutë të Huaj raportohen në milion USD. Për stokun e instrumenteve të investuar në monedha të tjera, konvertimi në USD bëhet me kursin zyrtar të këmbimit të datës së fundit të periudhës së raportimit.

Në modul, vlera e burimeve në valutë të huaj duhet të reflektojë vlerën e cila do të përfitohet nga likuidimi i tyre i menjëhershëm në treg – që do të thotë vlera e tregut në datën e referencës. Në rastet kur vlera e tregut e instrumenteve nuk mund të përcaktohet, standardi parashikon llogaritjen e vlerës së përafërt të tregut.

Tërheqjet nga burimet në valutë të huaj, si ato të paracaktuara, ashtu dhe ato të kushtëzuara, vlerësohen sipas vlerës së tyre nominale; që do të thotë në vlerën e flukseve të arkës kur këto flukse ndodhin.

Horizonti kohor i mbuluar nga moduli është 12 muaj pas dates së referencës. Ky horizont ndahet në disa nënperiudha për të mundësuar vlerësimin e pozicionit të likuiditetit përgjatë vitit. Këto nënperiudha janë specifikuar si “deri në një muaj”, “mbi një muaj deri në tre muaj” dhe “deri në një vit”.

Të dhënat për gjendjet iu referohen gjendjeve pezull të mjeteve dhe detyrimeve në datën e dhënë. Për flukset, të dhënat që raportohen janë flukset e ardhshme të valutës së huaj të njohura paraprakisht në datën e referencës, të cilat lidhen me pozicione të paracaktuara ose të kushtëzuara pezull në datën e referencës.

III. STRUKTURA E MODULIT

Moduli i rezervës ndërkombëtare dhe likuiditetit në valutë të huaj ka kater seksione:

(1) Mjetet e rezervës zyrtare dhe mjete të tjera në valutë të huaj

Në pjesën A të këtij seksioni paraqiten mjetet e rezervës zyrtare sipas instrumenteve: monedhat dhe kartëmonedhat në valutë të huaj, ari monetar, SDR, dhe pozicioni rezervë në FMN.

Në pjesën B të seksionit, pasqyrohen mjete të tjera likuide në valutë të huaj (që nuk përfshihen në rezervën zyrtare). Këtu përfshihen vetëm mjetet e emetuara në monedhë të konvertueshme të cilat mund të jenë mjete ndaj rezidentëve ose jorezidentëve. Në këtë zë të modulit raportohen mjetet e qeverisë qendrore (duke përjashtuar fondet e sigurimeve shoqërore).

Burimet e informacionit dhe metoda e përpunimit:

Instrumentet e seksionit A janë regjistruar me vlerën e tyre të tregut dhe si burim informacioni shërbejnë të dhënat nga raportimet e marra nga Departamenti i Operacioneve Monetare në Bankën e Shqipërisë (pasqyra ditore e rezervës valutore). Si burim për të dhënat e instrumenteve të seksionit B, shërbejnë regjistrimet kontabël të Ministrisë së Financave. Aktualisht, Ministria e Financave nuk ka instrumente të cilat përmbushin këto kritere.

(2) Tërheqjet neto afatshkurtra të parapërcaktuara nga mjetet në valutë të huaj

Tërheqjet neto afatshkurtra të parapërcaktuara nga mjetet në valutë të huaj janë detyrime kontraktuale të njohura dhe të njohura paraprakisht (skeduluara) në valutë të huaj. Tërheqjet afatshkurtra iu referohen detyrimeve kontraktore në valutë të huaj të cilat do të ndodhin me siguri brenda 12 muajve nga data e raportimit. Tërheqjet neto llogariten si diferencë e flukseve dalëse me flukset hyrëse.

Burimet e informacionit dhe metoda e përpunimit:

Si burim informacioni për këtë tabelë shërbejnë skedulat e borxhit dhe pagesave të tjera të Ministrisë së Financave dhe Bankës së Shqipërisë, si dhe të

dhënat mbi flukset hyrëse të lidhura me letrat me vlerë dhe depozitat në bankat jorezidente, të marra nga Departamenti i Operacioneve Monetare në Bankën e Shqipërisë .

(3) Tërheqjet neto afatshkurtra të kushtëzuara nga burimet në valutë të huaj

Në këtë seksion regjistrohen vetëm tërheqjet neto afatshkurtra të kushtëzuara nga burimet në valutë të huaj. Flukset e kushtëzuara lidhen me detyrime kontraktore, të cilat mund të sjellin shtimin apo pakësimin e burimeve në valutë të huaj. Flukset e pasqyruara këtu mund të rrjedhin nga mjetet e detyrimet që mund të lindin në 12 muajt e ardhshëm nga perioda e referencës. Flukset e kushtëzuara lidhen vetëm me aktivitetet jashtë bilancit dhe janë të kushtëzuara nga ndodhja e një ngjarjeje të caktuar.

(4) Zërat MEMO

Nën “Zërat Memo” përfshihen informacione shtesë që mbulojnë:

- flukset dhe pozicionet e papërfshira në Seksionet I-III, por të para si me rëndësi për vlerësimin e rezervave të Autoritetit, vlerësimin e likuiditetit në valutë të huaj dhe ekspozimit ndaj riskut të valutës;
- të dhëna shtesë mbi flukset dhe pozicionet e dhëna në Seksionet I-III; dhe pozicione e flukse sipas një shkallëzimi apo kriteri vlerësimi të ndryshëm nga ato të dhëna në Seksionet I-III.

Aktualisht, Shqipëria nuk ka instrumenta që do të krijojnë flukse apo stoqe që të përmbushin kriteret për regjistrimin në seksionet (3) dhe (4) të modulit.

IV. PERIODICITETI DHE VONESAT NE PUBLIKIMIN E MODULIT

Sipas rekomandimeve të standardit SDDS, Banka e Shqipërisë kompilon Modulin e rezervës ndërkombëtare dhe likuiditetit në valutë të huaj me frekuencë mujore, dhe e publikon atë brenda tre javëve nga data e referencës.